

Попова Я.В.

*студентка 2-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ АДВОКАТА

у сучасному суспільстві в процесі динамічних політичних і економічних перетворень, існує небезпека масових психологічних криз нестійкості групової та індивідуальної правової свідомості. Під деформацією професійної правосвідомості адвокатів слід розуміти зміну характеристик особи адвоката, його професійних можливостей в асоціальну сторону, зумовлену як процесом формування особи, так й особливостями змісту, організації та умов його професійної діяльності. актуальність дослідження деформації професійної правосвідомості як системно складного соціально-правового явища, що здійснює негативний вплив на особу та на ефективність юридичної діяльності, зумовлена низкою причини: 1) кризові соціально-економічні, політичні, правові перетворення. 2) соціально-економічна нестабільність, ускладнена різкою криміналізацією основних сфер суспільного життя.

у зв'язку з тим, що професійна правосвідомість адвокатів в загальній формі може бути представлена у вигляді системи взаємопов'язаних елементів: правових знань, ідей, поглядів, уявлень, установок, що реалізується у русі професійної діяльності, то деформація професійної правосвідомості юристів розглядається як відхилення всіх або декількох компонентів структури від певної норми, соціального орієнтиру, що визначає механізм утворення даного соціального феномена. деформація професійної правосвідомості юристів в теперішній час виявляється в різних формах.

у науковій літературі розрізняють такі різновиди деформації правосвідомості:

- правовий інфантилізм (несформованість правових знань, оцінок, почуттів);
- правовий ідеалізм (переоцінка реальних можливостей права);
- правовий ригоризм (висування до права завищених, необґрунтованих претензій);
- правова демагогія (маніпуляція ідеєю права або правовими ідеями з метою досягнення власних корисливих інтересів);

- правовий нігілізм (загальне негативне, зневажливе ставлення до права, закону, правопорядку, юридичне неучтудо);

- переродження правосвідомості (готовність до свідомого вчинення людиною навмисних, переважно тяжких злочинів, мотивами яких стають жорстокість, корисливість та ін.)

у статті 2 закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» говориться, що адвокатура України – недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим Законом. З вище наведеного визначення випливає, що адвокати відіграють велику роль у забезпеченні законності, справедливості у суспільних відносинах і встановлення об'єктивної істинності. адвокати, які не так давно були студентами лав вишів повинні багато працювати, для того, щоб отримати практичні знання і авторитет у професійному колі.

це, безперечно, сприяє вироблення у них таких вольових якостей, як мужність, наполегливість, коректність, чіткість, акуратність, уважність, але цей «нормативний мундир», приростаючи до душі людини, з часом може породити звичку діяти за шаблоном, кліше, стереотипно. Звичайно, таку поведінку завжди можна «виправдати», посилаючись на важкий графік роботи, напруженість судових процесів. однак у результаті маємо страждання людей. Байдужість, халатність адвоката до власної справи, обертається недовірою до адвокатури в цілому з боку суспільства.

Здійснення своїх обов'язків адвокатом вимагають наявності і використання такої риси особистості, як рішучість. але коли самоконтроль і самокритика не мають належного рівня розвитку і впливу, рішучість з риси позитивної і бажаної перетворюється в небажані: надмірну віру в себе (переоцінка значимості свого досвіду, знань), впевненість у безпомилковості своїх оцінок і рішень. Психологи називають таку деформацію «ефектом досвідченого водія».

у адвокатів, у зв'язку з виконанням ними професійних обов'язків, можна спостерігати протилежну обвинувальному ухилу, але теж небажану якість, – виправдальний ухил. якщо до того ж впливовими є корисні інтереси, захист особи, котру звинувачують у скоєнні злочину, перетворюється у виправдання злочину.

удіяльності адвоката особливу роль відіграє фактор часу. якщо додамо перевантаження в роботі, невміння планувати і орга-

нізувати свій робочий час, стають зрозумілими причини квапливості, безладності, недисциплінованості, зволікань у професійній діяльності. можливий дефіцит часу і перевантаження в роботі можуть зумовити професійну деформацію, так званий правовий нігілізм. адвокат починає сприймати певні норми простою формальністю і їх не дотримується їх.

Небезпечною професійною деформацією є кар'єризм. опікуючись своєю кар'єрою, правник може перетворювати рядову карну справу у так званому резонансну, щоб привернути увагу до своєї особи. відома й інша практика, коли справді резонансні справи «згортаються», їх небезпека для суспільства применшується в угоду комусь. кар'єризм у адвокатів виявляє себе тим, що захисник не обстоює послідовно, невідступно законні права клієнта, а займається переважно саморекламою, працює «на публіку», на потенційних майбутніх клієнтів.

таким чином, проблема зловживання правом – це один із найцікавіших юридичних феноменів, адже суб'єкт таких відносин, спираючись на правові норми, діє саме всупереч призначенню права і завдає шкоди суспільним відносинам. Зловживання правом суттєво відрізняється від правопорушення. суб'єкт права може дотримуватись букви закону, але порушувати його дух.

для того, щоб зловживання правом стало явищем юридично значимим, воно повинно бути заборонено правовими нормами. ця проблема не може бути вирішена лише в теоретичних дискусіях. Подолати зловживання правом, як і усунути причини деформації правосвідомості, можна лише шляхом вирішення проблем, пов'язаних з виходом суспільства з глибокої кризи: юридичних, політичних, економічних, ідеологічних, етичних та ін. суспільство мусить усвідомити і реально оцінити загрозу, що створює зловживання правом. Неабияка роль прискоренні цього процесу відводиться юридичній науці, яка має знайти шляхи розв'язання взаємопов'язаних завдань розвитку свободи людини і зміцнення законності у державі.